Regio Deal Zuidoost Friesland

Voortgangsrapportage 2023
Regio Deal Zuidoost Friesland

GEMEENTE HEERENVEEN · gemeente Weststellingwerf · Drachten Smallingerland · gemeente Opsterland · WETTERSKIP FRYSLÂN · provinsje fryslân provincie fryslân · Rijksoverheid

Voorwoord

Voor u ligt de voortgangsrapportage 2023 van de Regio Deal Zuidoost Friesland. Het was een jaar waarin wederom hard gewerkt is aan een grote impuls op de brede welvaart in de regio. Zowel binnen de pijlers Vitale kernen, als Veerkrachtig Landschap én de verbindende thema's zijn het afgelopen jaar veel stappen gezet. Diverse projecten zijn inmiddels afgerond. Aan andere resultaten wordt nog hard gewerkt.

Er zijn grote stappen gezet bij de burgerparticipatieprojecten. Bijvoorbeeld bij Gorredijk aan Zet heeft een burgerparticipatietraject geleid tot vier projecten die door de mienskip werden gekozen. De gemeente heeft vervolgens met de mienskip gezorgd voor de realisatie van deze projecten, waardoor het park 'De groene Long' nu is vergroend en uitgebreid met een beweegroute en er wordt hard gewerkt aan de realisatie van een nieuw pierenbad en een familieglijbaan. Allemaal dankzij de samenwerking tussen overheid, mienskip en plaatselijke ondernemers. Maar ook bij 'Bestemming Wolvega', dat een intensief burgerparticipatietraject achter de rug heeft, waarbij in verschillende fases en op verschillende manieren input is verzameld bij de mienskip. Bij het festival 'Wolvest' werden vervolgens de resultaten teruggekoppeld, maar ook werd er weer samen met de mienskip gedacht over de uitvoering. Inmiddels zijn er diverse mobiele "hangplekken voor jongeren" gerealiseerd en wordt er hard gewerkt aan meer ontmoetingsplekken. Daarnaast zijn er inmiddels vijf DOM's gestart en is een zesde in voorbereiding.

Ook bij de gebiedsontwikkelingsprojecten zijn grote stappen gezet richting oplevering van de projecten. Zo zijn er maatregelen genomen om water vast te houden bij droogte, werden er diverse fauna- en waterpassages aangelegd en de natuurlijke meandering hersteld. Echter, liepen we ook tegen diverse obstakels aan. Bij de gebiedsontwikkelingsprojecten spelen weersinvloeden, het broedseizoen en de beschikbaarheid van bouwmaterialen een grote rol.

Ons voornemen was om op 31 december 2023 alle projecten afgerond te hebben. Voor een aantal projecten is dit ook gelukt. Andere projecten gaan nog door tot de einddatum van deze regio deal, 1 oktober 2024. Voor sommige projecten weten we dat ook deze datum niet gehaald zal worden. Daarom is bij het Rijk inmiddels uitstel aangevraagd tot 1 oktober 2025, zodat alle projecten afgerond kunnen worden en de aandacht krijgen die ze verdienen.

In deze voortgangsrapportage nemen we u mee in de resultaten die we in 2023 geboekt hebben, de obstakels die we tegenkwamen en de plannen voor het volgende jaar.

André van de Nadort,

Voorzitter Regiobestuur Regio Deal Zuidoost Friesland

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave 3
1 Inleiding 4
2 Resultaten van de Regio Deal 5
Pijler: Vitale Kernen 5
Actielijn 1: Sterke regionale kernen 5
Actielijn 2: Levendige kleine(re) kernen 7
Actielijn 3: Welzijn van onze inwoners 8
Pijler: Veerkrachtig Landschap 9
Actielijn 1: Een plus op de gebiedsontwikkeling beekdalen en omstreken 10
Actielijn 2: Robuust Watersysteem voor landbouw en natuur 13
Actielijn 3: Goede bodemgesteldheid, waterkwaliteit en biodiversiteit 14
Resultaten Verbindende Thema's 16
Thema 1: Duurzame lokale energie 16
Thema 2: Het gastvrije andere Friesland 17
3 Financieel verslag 20
4 Governance en samenwerking 21
Governance 21
Regio en het Rijk 22
Met de mienskip 23
5 Monitoring en evaluatie 24
Regionale brede welvaartsscan 24
Evaluatie 25
Bijlage 1 Samenvatting voortgang projecten 25
Bijlage 2 Specificatie financiën 30

1 Inleiding

Voor u ligt de voortgangsrapportage van de Regio Deal Zuidoost Friesland. Deze rapportage geeft een beeld van de voortgang die wij in 2023 hebben gemaakt. Daarnaast worden de behaalde resultaten tot nu toe besproken.

De Regio Deal Zuidoost Friesland is een samenwerking van de gemeenten Heerenveen, Ooststellingwerf, Opsterland, Smallingerland en Weststellingwerf, de provincie Fryslân, Wetterskip Fryslân en het Rijk om de brede welvaart in de regio te versterken. Samen geven de partners, met de mienskip, een stevige impuls aan Zuidoost Friesland. Zo blijft dit unieke gebied een fijne plek om te leven, te werken, te ontmoeten én te bezoeken, nu en in de toekomst.

Deze Regio Deal concentreert zich rond twee pijlers: 'Vitale Kernen' en 'Veerkrachtig Landschap'. Het doel van de pijler 'Vitale Kernen' is het vergroten van de leefbaarheid en de brede welvaart in de regio. Binnen de pijler 'Veerkrachtig Landschap' wordt gewerkt aan een meer robuust watersysteem, het versterken van natuur en biodiversiteit en verbeteren en vergroten van de recreatiemogelijkheden.
Naast de pijlers zijn er ook verbindende thema's die de pijlers 'Vitale Kernen' en 'Veerkrachtig Landschap' bij elkaar brengen.

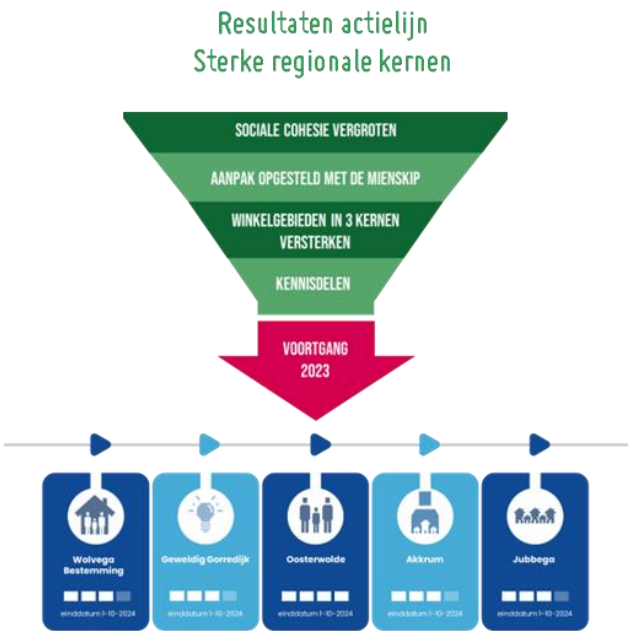
In het begin van de Regio Deal zijn er veel quick-wins gerealiseerd. Vervolgens is er gewerkt aan brede veelomvattende projecten. Op dit moment gaat deze Regio Deal naar de afrondingsfase. Diverse projecten hebben echter, vooral in de beginperiode, vertraging opgelopen. De coronapandemie was hier een grote oorzaak van, maar gaandeweg bleken ook capaciteitsproblemen en problemen met de levering van materialen voor sommige projecten een obstakel. Daarom heeft het Regiobestuur besloten om projecten die vertraging opliepen en waarvoor de deadline van 31 december 2023 niet haalbaar bleek, uitstel te verlenen tot 1 oktober 2024. Dit is de officiële einddatum van deze Regio Deal. Er zijn echter zes projecten die een grotere vertraging hebben opgelopen. Dit heeft met eerder genoemde redenen te maken, maar er moet bij sommige projecten ook rekening gehouden worden met weersinvloeden en bijvoorbeeld het broedseizoen. Voor vijf projecten bleek het uitstel tot 1 oktober 2024 nog niet voldoende. Daarom is voor deze projecten uitstel aangevraagd bij het Rijk, waardoor alle projecten van deze Regio Deal de gelegenheid krijgen om het project goed af te ronden. De einddatum van deze projecten is vastgesteld op 1 oktober 2025. Het gaat om de projecten: Water voor Natuur en Landbouw, Oostelijke Poort Friese Meren, de Fietspont-verbinding (onderdeel van OPFM), Samen doen geeft energie en Uitvoeringsprogramma Recreatie en Toerisme.

2 Resultaten van de Regio Deal

In het afgelopen jaar is er veel vooruitgang geboekt. Sommige projecten kregen de nodige tegenslagen te verduren. In dit hoofdstuk wordt verteld in hoeverre de vooraf beoogde resultaten van deze Regio Deal zijn behaald of wat de voortgang tot het behalen van de resultaten is.

Pijler: Vitale Kernen

De eerste pijler is 'Vitale Kernen', daarin richt de Regio Deal zich op het versterken van regionale kernen in Zuidoost Friesland. Hierbij is de focus gelegd op de regionale centra Wolvega, Oosterwolde, Gorredijk en de kleinere centra Akkrum en Jubbega. De pijler 'Vitale kernen' is verdeeld in drie actielijnen: sterke regionale kernen, levendige kleine(re) kernen en welzijn van onze inwoners.

Figuur 1. Voortgang 'Sterke regionale kernen'. Peildatum 1-1-2024. Geen blokje = kan niet worden uitgevoerd – 4 blokjes = project is gereed

Actielijn 1: Sterke regionale kernen

Binnen de actielijn sterke regionale kernen beoogt de Regio Deal een viertal resultaten te boeken: de sociale cohesie vergroten, winkelgebieden in drie kernen versterken, de aanpak opstellen met de mienskip en kennis delen tussen partijen.

Resultaat: Sociale cohesie versterken

Er zijn het afgelopen jaar veel ontwikkelingen binnen de projecten in deze actielijn. Er worden verschillende methodieken gebruikt om de resultaten te bereiken. Zo is het project 'Bestemming Wolvega' via de methodiek Human Centred Design, met de mienskip, aan de slag gegaan, om de wensen voor de dorpskern van Wolvega in kaart te brengen. Deze resultaten zijn vervolgens gedeeld met de raad en in diverse bijeenkomsten getoetst bij de inwoners. Op 10 juni 2023 zijn de resultaten ook gepresenteerd en besproken bij het festival Wolvest. In de eerst fase bleek de samenwerking tussen bewoners en diverse organisaties niet vanzelfsprekend en bleek ontmoeting een belangrijk thema. In de volgende fase zijn de werkplannen hierop aangepast.

Binnen 'Geweldig Gorredijk' worden ideeën vanuit de mienskip opgehaald middels een digitaal platform voor burgerparticipatie en de ideeënmakelaar. Na een stemming waar heel Gorredijk aan mee kon doen, zijn uiteindelijk vijf projecten gekomen die afgelopen jaar zijn uitgevoerd door de mienskip i.s.m. de gemeente. In Jubbega en Akkrum is in samenspraak met de mienskip en ondernemers een centrumvisie opgesteld en in 2023 is de uitvoering hiervan gestart. In Akkrum werken mienskip en ondernemers samen aan een

retailplan. Samen bepalen zij het "DNA" van het dorp, dat tot uiting komt in de fysieke herinrichting. De betrokkenheid in de dorpskernen is groot, dus er kan gesteld worden dat deze verschillende aanpakken met de mienskip de sociale cohesie ten goede komen. Ook in Jubbega is een kerngroep met afgevaardigden uit de hele mienskip bezig met de uitvoering van het plan "Voor en door Jubbega".

Resultaat: drie winkelgebieden versterken

Na een zorgvuldige voorbereiding door het opstellen van een centrumvisie is in 2023 de uitvoering in Jubbega en Akkrum gestart. Het gaat hierbij om de herinrichting van de dorpen waardoor winkelen bij de lokale ondernemers aantrekkelijker wordt. Akkrum is een echt watersportdorp. Er zijn m.b.t. de watersport diverse voorzieningen bijgekomen en vernieuwd, waardoor de verwachting is dat ook meer watersporttoeristen naar Akkrum toe zullen komen, wat de winkelgebieden uiteraard ook versterkt.
In Oosterwolde wordt gebruik gemaakt van een BIZ (Bedrijven Investerings Zone). Vanuit dit verband is er in 2023 hard gewerkt aan een drietal projecten ter verbetering van de sfeer, leefbaarheid en vergroening van het centrum van Oosterwolde, om het winkelgebied toekomstbestendig te maken.

In 2023 is de herinrichting van de Brink in Bakkeveen (Impuls Bakkeveen) afgerond. In mei 2023 werd de "vernieuwde Brink" feestelijk geopend. Met de herinrichting is De Brink een fris en kloppend hart van Bakkeveen geworden, voor winkelend publiek, recreanten en passanten, wat de economische positie van Bakkeveen versterkt.

Resultaat: kennis delen tussen partijen

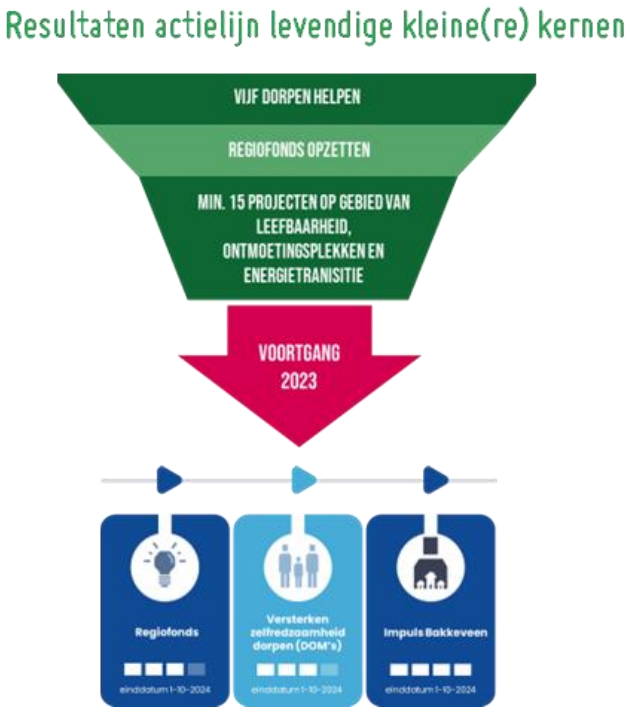
Jubbega en Akkrum delen kennis over de aanpak rondom de centrumvisie en herinrichting. Daarnaast is er vanuit Akkrum een excursie georganiseerd waarbij soortgelijke projecten in de regio zijn bezocht en kennis en ervaring is uitgewisseld. De gemeenten Heerenveen en Ooststellingwerf hebben ambtelijk overleg over de aanpak van centrumvisies voor ondernemers in beide gemeenten. Daarnaast heeft Heerenveen zich ambtelijk laten informeren over de aanpak van 'Bestemming Wolvega'. Vanuit het project "Bestemming Wolvega" zijn de resultaten van de verkennende fase zowel intern gedeeld binnen de gemeente Weststellingwerf als extern naar belangstellenden én met de regiodealpartners. Het project Gorredijk aan zet heeft contact met de provincie Fryslân over het inzetten van online burgerparticipatie en om hier eventueel een gezamenlijk vervolg aan te geven.

Voortgang

Eerder werden er vanuit de projecten Jubbega en Akkrum nog vertraging gemeld, maar in 2023 hebben deze projecten een inhaalslag gemaakt en kunnen de projecten binnen de looptijd van de Regio Deal worden afgerond. Binnen het programma 'Geweldig Gorredijk' ondervindt het project rondom het museum wel enige vertraging, maar kan naar verwachting toch voor oktober 2024 worden afgerond.
Ook 'Bestemming Wolvega' wordt naar verwachting binnen de tijd van de Regio Deal (oktober 2024) afgerond.

Actielijn 2: Levendige kleine(re) kernen

Binnen de actielijn levendige kleine(re) kernen worden vijf DOM-processen opgestart. Daarnaast worden er minimaal vijftien mienskipsinitiatieven ondersteund vanuit het Regiofonds. Deze mienskipsinitiatieven omvatten projecten op het gebied van leefbaarheid en ontmoetingsplekken.

Figuur 2. Voortgang 'Levendige kleinere kernen'. Peildatum 1-1-2024. Geen blokje = kan niet worden uitgevoerd – 4 blokjes = project is gereed

Resultaat: een nieuwe procesaanpak is gebruikt om in minimaal vijf dorpen te helpen met mienskipsinitiatieven

Door de nieuwe aanpak van de DOM's (de methodiek Dorp Ontwikkelings Maatschappij) wordt de zelfredzaamheid van dorpen versterkt. Bij de DOM's wordt systematisch samengewerkt tussen gemeente en mienskip met het ontwikkelen van initiatieven rondom leefbaarheid. Eerder zijn er DOM's opgestart in Aldeboarn en de Groote Veenpolder. In 2023 zijn daar twee DOM's bijgekomen: Opeinde en Nij Beets. Er worden op dit moment nog twee DOM's voorbereid in Oosterwolde. Deze zullen naar verwachting begin 2024 worden opgestart. Hiermee is het doel van het opstarten van vijf DOM's gehaald en is er zelfs één extra gestart. De looptijd van een DOM-traject is drie jaar. Dit betekent dat de trajecten wel binnen de lopende Regio Deal worden opgestart en ondersteund, maar dat ze nog doorlopen na de eindtijd van deze Regio Deal.

Resultaat: Regiofonds opzetten

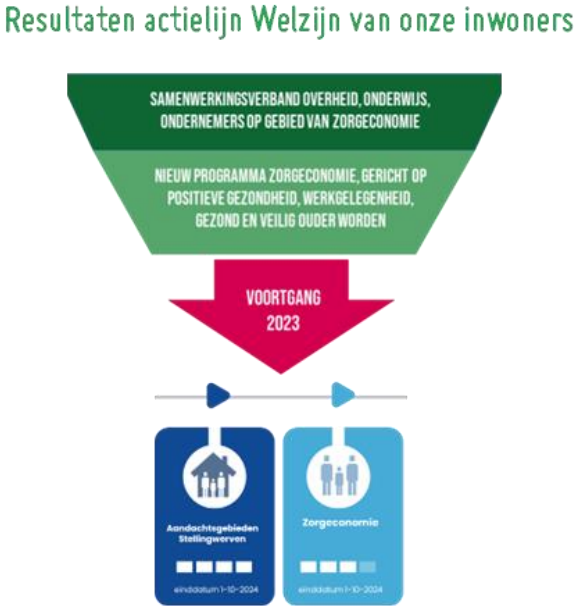
Het Regiofonds bleek een groot succes. Er zijn in totaal zes tenders uitgeschreven. De laatste was in het najaar van 2023. Vanuit het Regiofonds zijn 30 kleine en grote initiatieven ondersteund die bijdragen aan de leefbaarheid in Zuidoost Friesland.

Resultaat: Minimaal 15 projecten op het gebied van leefbaarheid, ontmoetingsplekken en energietransitie.

Het Regiofonds heeft gedurende de looptijd van deze Regio Deal in totaal aan 30 projecten subsidie toegekend. Alle subsidies zijn inmiddels uitgekeerd aan de projecten. De verwachting is dat de meeste projecten tot uitvoer komen voor oktober 2024.

Actielijn 3: Welzijn van onze inwoners

De projecten 'Zorgeconomie' en 'Aandachtsgebieden Stellingwerven' vallen binnen de actielijn 'Welzijn van onze inwoners'. Eén van de resultaten binnen deze actielijn is het ontstaan van een samenwerkingsverband tussen overheid, ondernemers en onderwijs op het gebied van zorgeconomie. Hiervoor is het programma Zorgeconomie gestart dat zich richt op: positieve gezondheid en werkgelegenheid in de zorg. Binnen de 'Bloeizones' is er aandacht voor gezond & gelukkig ouder worden in de eigen leefomgeving.

Figuur 3. Voortgang 'Welzijn van onze inwoners. Peildatum 1-1-2024. Geen blokje = kan niet worden uitgevoerd – 4 blokjes = project is gereed

Resultaat: Samenwerkingsverband tussen overheid, ondernemers en onderwijs op gebied van zorgeconomie

Het programma 'Zorgeconomie' bestaat uit drie projecten: Bloeizones, Werkgelegenheid in de zorg en Ateliers Sociaal Domein. Binnen alle drie de projecten zijn samenwerkingen ontstaan tussen overheid, ondernemers en onderwijs. Zo bestaat de 'Bloeizone'-werkgroep uit ambtenaren, een projectmedewerker van het Healthy Ageing Network Noord Nederland en een onderzoeker van NHL Stenden.

Ook de werkgroep Werkgelegenheid in de zorg is op deze manier samengesteld. Zij hebben werksessies georganiseerd omtrent de arbeidsmarkt in Zuidoost Friesland, met professionals uit de werkvelden onderwijs, overheid, zorg en welzijn en arbeidsparticipatie. Vanuit het project Werkgelegenheid in de zorg zijn drie pilots van start gegaan: "Ik doe er toe", waarin statushouders worden begeleid naar een baan in de zorg. "De Mienskiphûskeamer", waarbij zorg anders wordt georganiseerd. Mensen die thuiszorg ontvangen kunnen naar de Mienskiphûskeamer komen, waardoor zorg op locatie wordt gegeven in plaats van thuis. Onderwijsinstelling Firda ontwikkelt in het project "Arbeidskrapte Zorg en Welzijn" een scholingsprogramma om zorgpersoneel bij te scholen in welzijnstaken zodat personeel langer inzetbaar blijft. Alle drie de pilots hebben een startsubsidie van 50.000 ontvangen.

Binnen de Ateliers Sociaal Domein wordt samengewerkt tussen de gemeenten en NHL Stenden en is er binnen de opdrachten veel samenwerking met lokale ondernemers, zorg- en welzijnsorganisaties, verenigingen en inwoners.

Binnen het project Aandachtsgebieden Noordwolde en Oosterwolde werpt de meerjarenplanning zijn vruchten af. Dit project valt voor een deel binnen deze Regio Deal, maar loopt in totaal al bijna 14 jaar. Inmiddels is het project afgerond. Tijdens het project

zijn er diverse initiatieven gestart waarbij de sociale cohesie is versterkt. Dankzij bijvoorbeeld "Het Buurtbakkie" in Noordwolde, waardoor problemen in de wijk snel bespreekbaar werden; de lief- en leedstraatjes, die zorgen voor meer sociale samenhang in de wijk; de realisatie van het ontmoetingscentrum in Haulerwijk en de Young Leaders in Haulerwijk en het Hearenkwartier in Oosterwolde die zorgen voor de verbinding met de jeugd. Het is een kleine greep uit de talloze grote en kleinere initiatieven die de afgelopen 14 jaar zijn ingezet voor meer verbinding en duurzame verbeteringen van de leefomgeving in Noordwolde en Oosterwolde.

Het project 'Aandachtsgebieden Stellingwerven' draagt bij aan het verbeteren van de sociaaleconomische positie en de fysieke leefomgeving van inwoners van Oosterwolde, Noordwolde en Haulerwijk, in het algemeen en bij die van mensen met een achterstandssituatie in het bijzonder. Het project zet in op een daling van de werkloosheid, stijging van het gemiddeld inkomen en bevordering van participatie van inwoners in de drie dorpen.

Er zijn vele samenwerkingen tot stand gekomen de afgelopen jaren, zowel tussen gemeente en de mienskip, als tussen gemeente Ooststellingwerf, Weststellingwerf en de Provincie Fryslân. Ook welzijnsorganisaties en onderwijsorganisaties zijn nauw betrokken. Dit project valt qua financiering voor een gedeelte binnen de Regio Deal, maar het project is al veel eerder gestart. Nu, na 14 jaar, is het project Bestemming Noordwolde afgerond. In Ooststellingwerf loopt één van de projectonderdelen nog langer door. De aandachtsgebieden Stellingwerven hebben in verschillende bijeenkomsten kennis en ervaringen met elkaar gedeeld.

Resultaat: Nieuw programma zorgeconomie gericht op positieve gezondheid, werkgelegenheid en gezond & veilig ouder worden met actieve uitwisseling van kennis

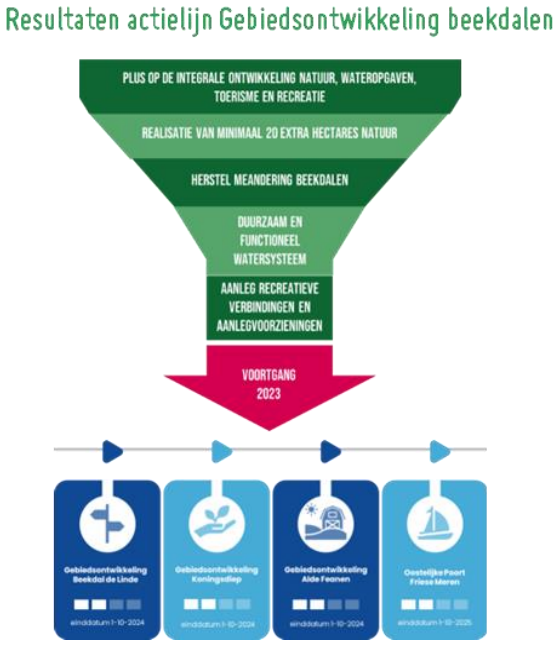
Het programma 'Zorgeconomie' is volop in uitvoering waarbij kennisuitwisseling een belangrijk element is. Binnen de bloeizones gebeurt dit door het "Bloeizone Netwerk" waarbinnen alle benoemde bloeizones in de regio onderling contact hebben en van elkaar leren. Het bloeizone netwerk bestaat uit: Aldeboarn, Bloeizone Appelscha, Bloeizone Bakkeveen, Bloeizone Haulerwijk, Bloeizone Steggerda, Bloeizone Himsterhout, Bloeizone de Wilgen en Bloeizone Wijnjewoude.
Het HANNN ondersteunt het bloeizone-netwerk. NHL Stenden verzorgt, in samenwerking met het Planbureau Fryslân, de monitoring van de bloeizones.

Pijler: Veerkrachtig Landschap

De tweede pijler van de Regio Deal Zuidoost Friesland is de pijler 'Veerkrachtig landschap'. Hier zijn de volgende drie actielijnen aan verbonden: een plus op de gebiedsontwikkeling Beekdalen en omstreken, robuust watersysteem voor landbouw en natuur en bodemgesteldheid, waterkwaliteit en biodiversiteit. Binnen deze actielijnen worden verschillende uitdagingen in het landschap van de regio aangepakt.

Actielijn 1:
Een plus op de gebiedsontwikkeling beekdalen en omstreken

Bij de 'Gebiedsontwikkeling beekdalen' worden er meerdere resultaten geboekt. Ten eerste wordt een 'plus' gezet op de integrale ontwikkeling van natuur, wateropgaven en toerisme en recreatie in de aangewezen gebieden. Daarnaast worden er twintig hectares natuur gerealiseerd, wordt de meandering in de beekdalen hersteld en wordt er een duurzaam en functioneel watersysteem gerealiseerd. Verder worden recreatieve verbindingen en dagrecreatieve- en aanlegvoorzieningen aangelegd. Dit wordt bereikt door middel van de projecten Gebiedsontwikkeling Beekdal de Linde, Gebiedsontwikkeling Âlde Feanen, Gebiedsontwikkeling Koningsdiep en Integrale gebiedsontwikkeling Oostelijke poort Friese Meren.

Figuur 4. Voortgang 'Gebiedsontwikkeling Beekdalen. Peildatum 1-1-2024. Geen blokje = kan niet worden uitgevoerd – 4 blokjes = project is gereed

Resultaat: Realisatie van minimaal 20 extra hectares natuur

Polder IJkenverlaat

Tussen Nijeholtpade en de Hoeve in de Lindevallei ligt de polder IJkenverlaat. Deze circa 45 ha. grote polder bestaat grotendeels uit al verworven maar nog niet ingerichte natuurgronden. Door het laatste deel agrarische grond binnen de in te richten polder te voorzien van een particuliere bemaling, kan het huidige gemaal polder IJkenverlaat komen te vervallen. Het beeksysteem wordt hiermee natuurlijker, duurzamer, robuuster en vooral klimaatbestendiger ingericht. Het project is in september 2023 gegund en wordt in 2023 en 2024 uitgevoerd. Wegens de natte winterperiode is oplevering voor het broedseizoen (15 maart 2024) niet mogelijk. Het werk wordt na het broedseizoen afgemaakt en oplevering van het werk vindt in ieder geval plaats voor 1 januari 2025.

Koningsdiep

Binnen het project 'Koningsdiep' is de inrichting van 17 ha natuur bij Oude Bosch in 2020 afgerond. In 2021 is het uitgevoerde werk overgedragen aan terreineigenaar Staatsbosbeheer.

De proefpilot 'Natuur inclusieve landbouw' in het Beekdal stuitte op een moeizame samenwerking, waardoor in 2022 is besloten een iets andere invulling te geven aan het project. Vanuit de mienskip is het verzoek gekomen om in het voorjaar 2023 een verkenning (informatie- en interviewronde) binnen de landbouw te houden naar de kansen en bedreigingen van het NPLG voor de landbouw in het Koningsdiep. Dit initiatief vanuit de mienskip wordt vanuit de gebiedsontwikkeling en de provincie gefaciliteerd en financieel ondersteund. De bijdrage van de Regio Deal wordt voor dit initiatief ingezet. De resultaten van de verkenning worden in het voorjaar van 2024 opgeleverd.

Oostelijke Poort Friese Meren

Door samenwerking met de mienskip, lokale ondernemers en maatschappelijke partners wordt ingezet om positieve resultaten te behalen op de integrale ontwikkeling in de Oostelijke Poort Friese Meren. Dit wordt gedaan door slimme combinaties van natuur, toerisme en recreatie, door de aanleg van recreatieve verbindingen en aanlegvoorzieningen. Daarnaast wordt een duurzaam en functioneel watersysteem gerealiseerd o.a. door het creëren van extra waterberging. Ook wordt door de aanleg van wandel- en fietspaden de toeristisch-recreatieve infrastructuur verbeterd.

In 2023 zijn de werkzaamheden aan de Parkhaven in het Slingepark van start gegaan. De werkzaamheden lopen voorspoedig, zo zijn de plannen voor de havenbekken en de damwanden uitgevoerd. De rest van de werkzaamheden voor de Oostelijke Poort Friese meren hebben wel vertraging opgelopen. Dit komt met name door juridische procedures en de voorbereiding daarvan.

Resultaat: Herstel meandering in de beekdalen

Beekdal de Linde was in de oude vorm niet meer goed te herkennen als beek. Daarom is ingezet op het herstel van de meandering van Beekdal de Linde. De Linde is een gekanaliseerde beek. Met het meanderingsproject worden oudemeanders weer open gegraven. De aanleg van meanders zorgt voor een tragere afstroom van water naar lager gelegen gebieden. Hierdoor heeft het oppervlaktewater meer- en langer de kans om te infiltreren in het grondwater en zullen aanliggende natuurgronden/overloopgebieden vaker inunderen. Op deze manier wordt water langer vastgehouden. Daarnaast draagt het project bij aan KRW-doelen zoals het verbeteren van waterkwaliteit en de waterecologie Bij de aanleg van het fietspad de Linde zijn drie oude meanders gegraven. Dit project is afgerond en draagt bij aan het herstel van de meandering in de beekdalen.

De aanleg van de water- en fauna passage onder de Bakkefeansterfeart heeft vertraging opgelopen door een complexere besluitvormingsprocedure dan voorzien bij aanvang van de Regio Deal. Een deel van dit project kan niet worden uitgevoerd zoals oorspronkelijk gepland. Een voorstel voor een alternatieve uitvoering van dit project wordt

in 2024 voorgesteld aan het Regio Bestuur. Door natte weersomstandigheden heeft het project enige vertraging opgelopen. Twee van de drie onderdelen in het projecten kunnen voor het broedseizoen van 2024 worden uitgevoerd. Het derde onderdeel volgt na het broedseizoen 2024.

Resultaat: Een duurzaam en functioneel watersysteem (minimaal 100 ha waterberging)

Met de herinrichting van de Polder IJkenverlaat wordt o.a. extra waterberging en een vispassage gerealiseerd. Volgens planning zouden de werkzaamheden in het najaar van 2023 starten. Door de vertraging bij de voorbereidingen en planvorming van de herinrichting start de uitvoering echter later dan eerder gedacht. Inmiddels is duidelijk dat de werkzaamheden zelf pas na het broedseizoen 2024 kunnen worden afgerond.

Resultaat: Aanleg recreatieve verbindingen en dagrecreatieve- en aanlegvoorzieningen

Fietspad de Linde

In 2022 is het 3,5 kilometer lange fietspad de Lende afgerond. Deze is op vrijdagmiddag 30 september feestelijk geopend. Naast het fietspad zelf is er een aantal stevige bermen en bruggen gebouwd. Door dit fietspad is de gebiedsontwikkeling Beekdal de Linde een echte aanvulling op de recreatieve verbindingen.

Fietspad Koningsdiep

Het groot onderhoud aan het fietspad in het Koningsdiep is medio 2023 gegund en de uitvoering is in het najaar van 2023 van start gegaan. Door de zeer natte omstandigheden in het bos zijn de werkzaamheden vertraagd. Er wordt onderzocht of de werkzaamheden tijdens het broedseizoen van 2024 kunnen worden voorgezet of daarna.

Wolwarren recreatief en ecologisch aantrekkelijker maken.

De aanpak van de Wolwarren (o.a. herinrichten weg Wolwarren/Headammen en uitbreiding parkeerplaats) is met de omgeving besproken en wordt vertaald naar een bestek. De planning is dat de werkzaamheden in 2024 worden uitgevoerd.

Waterrijk Westersanning

Het gebied 'de Westersanning' (68 ha) ligt op de overgang van het veengebied (Natura 2000) naar de hogere zandgronden van Oudega. In het gebied worden vanuit een provinciaal project maatregelen getroffen ter verbetering van de biodiversiteit. De middelen vanuit de Regio Deal worden ingezet om voorlichting te geven over de resultaten in het gebied. Onderzocht wordt of dit ook meteen voor een breder gebied kan worden ingezet. Hierbij wordt gedacht aan een digitaal bereikbare site, via een QR code, die meer inzicht geeft in de flora en fauna in het gebied door het jaar heen. De vormgeving van deze site kan in 2024 worden uitgewerkt en in 2025 online gaan.

Jan Durkspolder

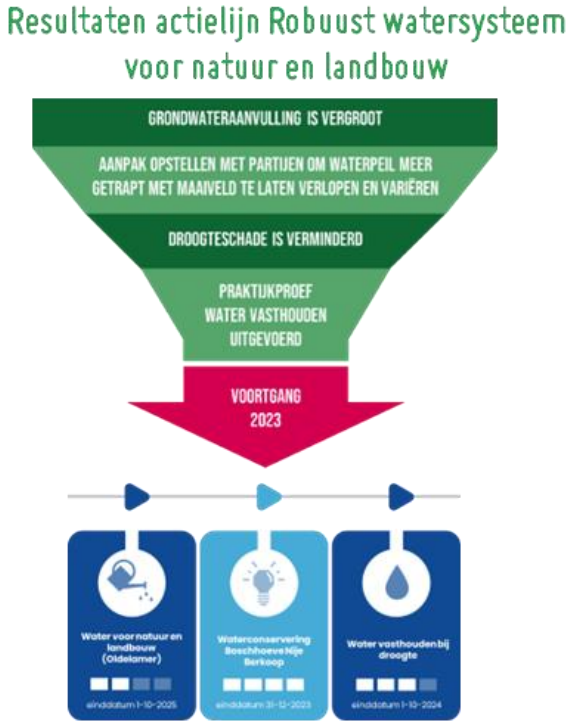
In de Jan Durkspolder komen cultuur en recreatie samen. De koppeling met cultuurhistorie wordt middels een uitvraag verder uitgewerkt in 2023. Daarna kan de fysieke aanpassing

worden gerealiseerd: o.a. verbetering van het wandelpad en informatieborden. Helaas is ook hier vertraging opgetreden waardoor in het najaar van 2024 tot uitvoering kan worden overgegaan.

Vogelparadijs in Jan Durskpolder
Samen met leerlingen van een school in Drachten wordt een ontwerp gemaakt en gebouwd. Planning is dat de vogelkijkhut en het vogeleiland eind 2024 worden gerealiseerd.

Actielijn 2:
Robuust Watersysteem voor landbouw en natuur

Binnen deze actielijn wordt onder andere de grond-wateraanvulling vergroot en wordt er een aanpak opgesteld, met relevante partijen, om het waterpeil meer getrapt met het maaiveld te laten verlopen en te kunnen laten variëren. Een ander resultaat is de vermindering van de droogteschade. Daarnaast worden er een praktijkproef uitgevoerd met water vasthouden, waarvan de kennis actief wordt gedeeld. De volgende projecten dragen bij aan de resultaten: Water voor natuur en landbouw, Waterconservering Boschhoeve Nijeberkoop en Water vasthouden bij droogte: regelbare stuwen en duikers.

Figuur 5. Voortgang 'Robuust watersysteem voor natuur en landbouw'. Peildatum 1-1-2024. Geen blokje = kan niet worden uitgevoerd – 4 blokjes = project is gereed

Resultaat: De grondwateraanvulling is vergroot door meer water vast te houden in de regio

Op verschillende plekken in Zuidoost Friesland (c.a. 700 ha grond) zijn water conserverende maatregelen uitgevoerd. Dit is gedaan vanuit het project water vasthouden bij droogte. Op zeker 21 locaties zijn water conserverende maatregelen genomen zoals het aanleggen van stuwtjes, hoger gelegde afvoerduikers en ondiepe watergangen.

De uitvoeringsactiviteiten voor Boschhoeve Nijeberkoop zijn helemaal afgerond. In 2021 zijn de uitstroompunten van het 60 ha grote gebied afgerond. Dit zijn vier regelbare kunstwerken waarmee water wordt geconserveerd.

Resultaat: Aanpak opgesteld met relevante partijen gericht om waterpeil meer getrapt met het maaiveld te laten verlopen en te kunnen laten variëren

Voor het project 'Water voor natuur en landbouw' bij Oldelamer/Nijelamer is in 2023 een natuurtoets uitgevoerd. Hierdoor is gebleken dat ook dit project niet uitgevoerd kan

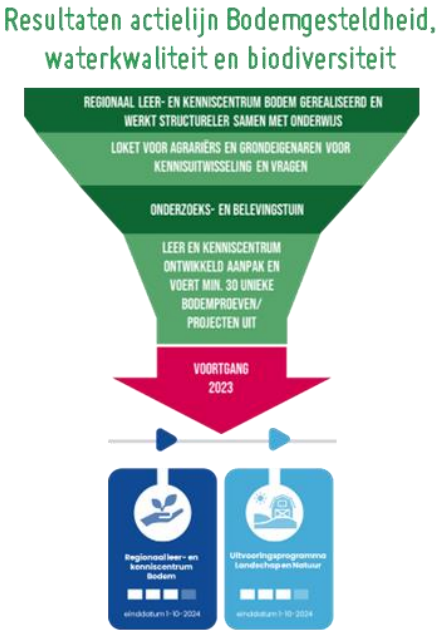
worden gedurende het broedseizoen. Hierdoor kunnen het grootste deel van de werkzaamheden pas in augustus en september 2024 worden uitgevoerd.

Resultaat: Droogteschade is verminderd (vasthouden gebiedseigen water en verbeteren watertoevoer)

Vanuit de Regio Deal is de verwachting dat eind 2023 tussen de 800 en 1000 hectare (verspreid over 30 locaties) voorzien is van water conserverende maatregelen. Daardoor zal de droogteschade op die plaatsen verminderen. De projecten die onder de actielijn 'Een robuust watersysteem' vallen worden in 2024 afgerond (met uitzondering van Oldelamer/Nijelamer).

Actielijn 3:

De laatste actielijn binnen de pijler 'Veerkrachtig Landschap' is 'Bodemgesteldheid, waterkwaliteit en bio-diversiteit'. Binnen deze actielijn worden meerdere resultaten geboekt. Ten eerste is er een regionaal leer- en kenniscentrum bodem gerealiseerd, dat structureel samenwerkt met het onderwijs. Door het leer- en kenniscentrum wordt een aanpak ontwikkeld en uitgevoerd voor minimaal dertig unieke bodemproeven en projecten. Daarnaast worden er een onderzoekstuin, een belevenistuin en een loket voor agrariërs en grondeigenaren voor kennisuitwisseling gerealiseerd. Tot slot worden er 1 tot 3 nieuwe verdienmodellen voor en met agrariërs uitgewerkt. De projecten die dit gaan realiseren zijn: Regionaal leer- en kenniscentrum bodem en Uitvoeringsprogramma landschap en natuur.

Figuur 6. Voortgang 'Bodemgesteldheid, waterkwaliteit en biodiversiteit'. Peildatum 1-1-2024. Geen blokje = kan niet worden uitgevoerd – 4 blokjes = project is gereed

Resultaat: Regionaal leer- en kenniscentrum bodem is versneld en uitgebreider gerealiseerd

In 2021 is er voor de realisatie van het Regionaal Leer- en Kenniscentrum Bodem in Oosterwolde een onderzoekstuin aangelegd, om daar mesokosmossen in op te stellen. Er zijn inmiddels 80 bodemprofielen/ mesokosmossen gestoken en geïnstalleerd rondom het Biosintrum. Daarnaast zijn de eerste stappen gezet om de "governance" van het onderzoek goed te organiseren.

Resultaat: Een loket voor agrariërs en grondeigenaren voor kennisuitwisseling en vragen

Op de website www.kenniscentrumbodem.nl kunnen agrariërs en grondeigenaren kennis uitwisselen over verschillende bodems. Van 'klimaatslimme bodem' tot 'biodiverse bodem', alle informatie over de bodem wordt hier zowel ingewonnen als tentoongesteld.

Resultaat: Een onderzoekstuin en een belevenistuin

De onderzoeks,- en belevenistuin is aangelegd. Dit ontwerp is verzorgd door studenten van diverse onderwijsinstellingen, in overleg met de landschapsecoloog van het bedrijventerrein rondom Biosintrum.

Resultaat: Leer- en kenniscentrum werkt structureler samen met het onderwijs

Het Leer- en Kenniscentrum werkt goed samen met studenten. Een goed voorbeeld hiervan is de proeftuin, welke met hulp van studenten van Van Hall Larenstein, Nordwin college en Hanzehogeschool is ontworpen, aangelegd en ingericht. Daarnaast zijn de studenten momenteel aan de slag met opdrachten die zorgen voor de productie van mesocosmossen.

Resultaat: Door het leer- en kenniscentrum wordt een aanpak ontwikkeld en uitgevoerd voor minimaal dertig unieke bodemproeven/projecten

Het doel van 30 unieke bodemproeven/projecten is gehaald. Er zijn afgelopen jaar 80 bodemprofielen gestoken en deze mesokosmossen zijn geplaatst rondom het Biosintrum.

Resultaat: Er zijn 1 tot 3 nieuwe verdienmodellen voor en met agrariërs uitgewerkt

Dit deel van het project heeft eerder vertraging opgelopen. Op dit moment loopt er een onderzoek en wordt de vertaling gemaakt naar verdienmodellen. Dit wordt afgerond voor oktober 2024.

Resultaat: Cultuurhistorische landschapselementen zijn aangelegd/hersteld waardoor de biodiversiteit is verbeterd

De eerste fase van dit project is succesvol uitgevoerd. Uit het gerealiseerde spoorboekje zijn een aantal voorbeeldprojecten gekomen. De uitvoering hiervan is gestart eind 2023 en zal worden afgerond begin 2024.

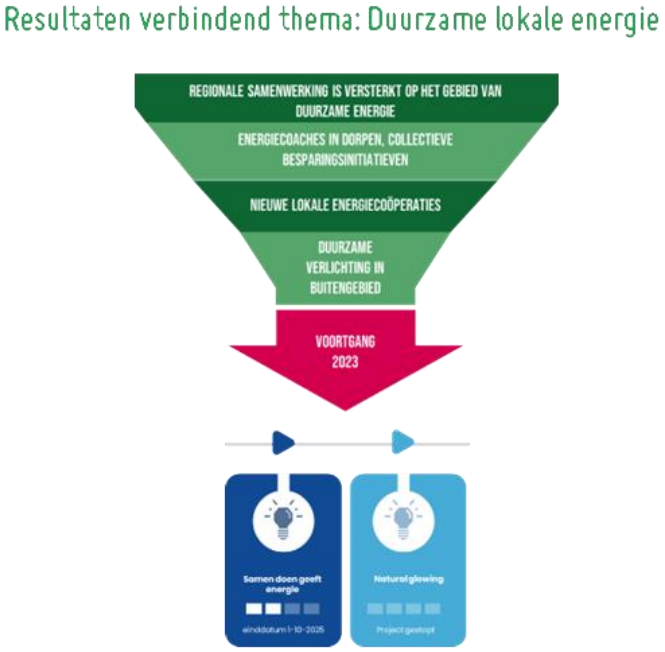
Resultaten Verbindende Thema's

Naast de pijlers 'Vitale Kernen' en 'Veerkrachtig Landschap', zijn er nog twee verbindende thema's. Het eerste thema is 'Duurzame lokale energie', waar een plus wordt gezet op de duurzaamheid en de energietransitie in de regio. Het tweede thema is 'Het gastvrije andere Friesland', waar een impuls wordt gegeven aan de uitvoering van het regionale uitvoeringsprogramma Toerisme en Recreatie.

Thema 1:

Duurzame lokale energie

Het verbindende thema 'duurzame lokale energie' heeft vier beoogde resultaten om duurzaamheid en de energietransitie een zetje in de rug te geven. Het versterken van regionale samenwerking en de samenwerking met de mienskip op het gebied van de energietransitie, het zorgen voor energiecoaches in de dorpen, collectieve besparingsinitiatieven en een regeling voor mensen met een kleine beurs, het opzetten van nieuwe lokale energiecoöperaties en het aanbrengen van duurzame verlichting in het buitengebied. Om tot deze resultaten te komen is er een tweetal projecten opgezet: Samen Doen Geeft Energie en Duurzaam Toepassen Openbare Verlichting: natural glowing. Beide projecten hebben een moeizame start gehad. Natural Glowing kan in zijn geheel niet worden afgerond. Gesprekken met gemeente Smallingerland moeten uitkomst bieden om deze middelen binnen het thema over te hevelen naar Samen Doen Geeft Energie. Het project Samen doen geeft energie heeft door een zeer moeizame start in overleg met de betrokken partijen een beperktere omvang gekregen. Inmiddels heeft het project in 2022 de wind onder de vleugels gekregen, en is het nu een voorbeeldproject voor de rest van de Regio Deal.

Figuur 7. Voortgang 'Duurzame lokale energie'. Peildatum 1-1-2024. Geen blokje = kan niet worden uitgevoerd – 4 blokjes = project is

Resultaat: Regionale samenwerking en samenwerking met de mienskip op het gebied van energietransitie is versterkt

Er is gebleken dat er een sterke behoefte is aan regionale samenwerking op het thema duurzame energie, zowel ambtelijk als bestuurlijk. In de praktijk blijft het soms lastig om deze samenwerking goed vorm te geven. Het project *Samen doen geeft energie* vormt een solide start voor de regionale samenwerking. Er wordt een toolbox voor gemeenten ontwikkeld met instrumenten die gemeenten kan helpen, onder andere bij een participatieproces, het modeleren van energie in een wijk of uitwerken van een social fingerprint. Een voorbeeld uit deze toolbox is materiaal voor een participatieproces, om de samenwerking met de mienskip te versterken. Dit wordt bereikt door lopende

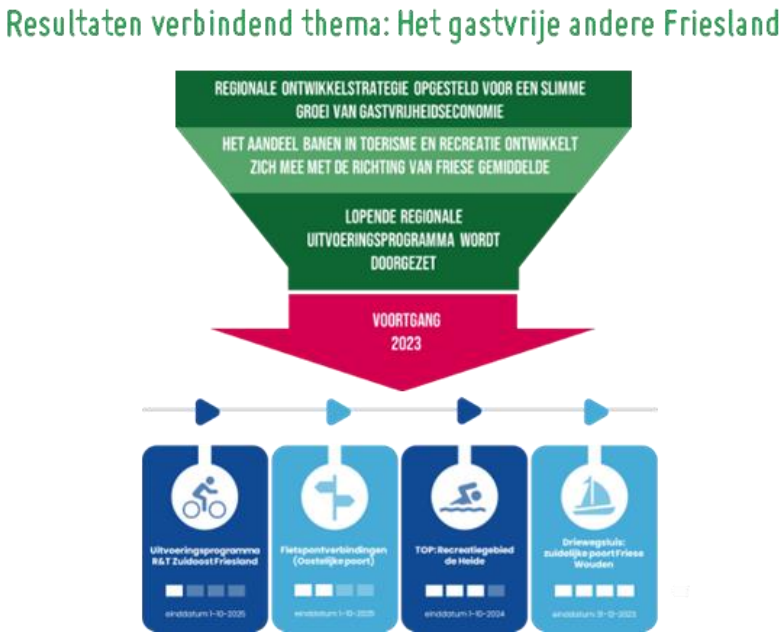
mienskipsinitiatieven te monitoren en te kijken waar binnen deze initiatieven behoefte is aan meer kennis en kunde. De insteek is dat er na de oplevering van het project verder gebouwd kan worden op deze resultaten om te komen tot een sterke regionale samenwerking, zowel publiek-publieke en publiek-private samenwerking als de samenwerking met de mienskip. De samenwerking hiervoor met EnTranCe is verlengd tot medio 2024 om het vervolg verder te definiëren en uit te werken.

Resultaat: Er is duurzame verlichting in het buitengebied aangebracht

Ondanks de ambitieuze insteek om de hoeveelheid kunstlicht in het buitengebied terug te dringen en tegelijkertijd een boost te geven aan recreatie en toerisme is het project *Duurzaam toepassen openbare verlichting: natural glowing* helaas stil komen te staan. De voornaamste redenen zijn capaciteitsproblemen en prioritering. Daarnaast is de focus op het gebied van openbare verlichting verschoven naar het verduurzamen van bestaande projecten. Voor de bijdrage die was gereserveerd voor natural glowing zijn gesprekken gaande met de gemeente Smallingerland, om te kijken of we deze binnen het thema kunnen beleggen bij het project Samen Doen Geeft Energie, zodat er extra geïnvesteerd kan worden in energiebesparing in de Regio.

Thema 2:
Het gastvrije andere Friesland

'Het gastvrije andere Friesland' legt de focus met name op het groeien van toerisme en recreatie in de regio. De beoogde resultaten voor deze actielijn zijn het opstellen van een regionale ontwikkelstrategie voor een slimme groei van de gastvrijheidseconomie en recreatie richting het Friese gemiddelde en het op orde brengen van het regionale uitvoeringsprogramma ten behoeve van de toeristisch-recreatieve infrastructuur. Dit wordt bereikt door middel van vier projecten: het Uitvoeringsprogramma Recreatie en Toerisme Zuidoost Friesland, de fietspont-verbinding, 'Drachten-Oudega De Veenhoop', en het realiseren van een toeristisch overstappunt in recreatiegebied De Heide en het project Driewegsluis. Het project Driewegsluis is in 2022 naar tevredenheid afgerond. Met o.a. het vervangen van de Slassluis Blesdijke, de verbreding van de fietsbrug Driewegsluis, het vernieuwe van fiets- en wandelpaden is een grote slag geslagen om de toeristische aantrekkelijkheid van de locatie Driewegsluis te vergroten.

Figuur 8. Voortgang 'Het gastvrije andere Friesland'.. Peildatum 1-1-2024. Geen blokje = kan niet worden uitgevoerd – 4 blokjes = project is gereed

Resultaat: Er is een regionale ontwikkelstrategie 'het gastvrije andere Friesland' opgesteld voor een slimme groei van de gastvrijheidseconomie.

De regionale ontwikkelstrategie voor een slimme groei van de gastvrijheidseconomie en toerisme borduurt voort op de reeds bestaande regionale samenwerking. Het doel is om een impuls te geven aan de doorontwikkeling van de ontwikkellijnen en projecten uit het uitvoeringsprogramma Zuidoost Friesland (UP-ZOF) en aan de verdere versterking van een professionele organisatie voor promotie en marketing van Zuidoost Friesland (TRZF). De ontwikkelstrategie is in maart 2022 vastgesteld door de vijf colleges van B&W. De acties die in de uitvoeringsagenda van de ontwikkelstrategie zijn opgenomen, zijn uitgezet. De doorontwikkeling van de marketingstrategie en de verduurzaming van de sector lopen op schema en de financiële middelen vanuit de Regio Deal zijn besteed. De acties Vitale logies en Sturen op data hebben doorloop naar 2024. Voor Locatiemanagement en Slimme groei is in september 2023 een inhoudelijke bijeenkomst georganiseerd. Deze acties lopen dus door in 2024. Voor het onderzoek naar leefstijlen en doelgroepen zijn nog geen acties uitgezet.

Resultaat: Het aandeel banen in toerisme en recreatie ontwikkelt zich mee met en in de richting van het Friese gemiddelde

Gemeenten, provincie en TRZF hebben verschillende acties uit de uitvoeringsagenda opgepakt. Dit zijn acties uit de uitvoeringsagenda die betrekking hebben op de groei en verduurzaming van de sector, bijvoorbeeld het sturen op data en informatievoorziening voor ondernemers door middel van trainingen en bijeenkomsten.

Resultaat: Het lopende regionale uitvoeringsprogramma, om de toeristisch-recreatieve infrastructuur op orde te brengen, wordt doorgezet

Eén van de projecten om de toeristisch-recreatieve infrastructuur te verbeteren is de fietspontverbinding die het mogelijk maakt om de oversteek van Gaastereiland naar Opeinde/Oudega te maken. Zo ontstaat er een uitbreiding van de populaire pontjesroute in de regio. Dit vergroot de beleving van het water en stimuleert inwoners en bezoekers om meer te bewegen. Mede door de integrale gebiedsaanpak Oostelijke Poort Friese Meren wordt de ecologische, landschappelijke en recreatieve relatie tussen Drachten en De Friese Meren versterkt. Dit zorgt voor een betere leefbaarheid en toename in werkgelegenheid, zowel op het land als op het water. De fietspont zorgt voor een verbeterde fietsverbinding in de stadsrand van Drachten, richting Oudega en De Veenhoop. In 2022 is er overeenstemming bereikt met alle grondeigenaren. Op de aanlandingslocatie is door een wisseling in de eigendomssituatie besloten om het plan voort te zetten op gronden van de gemeente. In 2023 is de bouw en levering van de veerpont aanbesteed.

Kwalitatief hoogwaardige toeristische overstappunten (TOP's)

Uit een eerste analyse is gebleken dat de potentie van recreatiegebied De Heide in Heerenveen beter kan worden benut. Deze potentie zit met name in de toeristisch-recreatieve en sociale functies van het gebied en het vergroten van de beleving en

ecologische waarde. De realisatie van een Toeristisch Overstappunt (TOP) draagt bij aan de verbetering van voorzieningen van (water)recreanten en toeristen bij de Van Engelenvaart en het recreatiegebied De Heide. Het Toeristische Overstappunt bij de parkeerplaats van De Heide is in 2022 gerealiseerd, inclusief nieuwe informatieborden en hondenpaaltjes. Aanmeerpaaltjes zijn begin 2023 geplaatst. Voor de aanpak van het recreatiegebied hebben gebruikers en omwonenden met een meerderheid van 53% gestemd op de ontwikkelstijl Lazy Nature. Als aanvulling hebben begin 2023 een groep jongeren in het kader van "Tienskip" ook nog meegedacht in een sessie op het gemeentehuis. Deze plannen zijn gepresenteerd aan het ambtelijke projectteam De Heide. De maatregelen zijn ambtelijk uitgewerkt met een diversiteit aan beleidsterreinen. De raad heeft unaniem ingestemd met de voorgestelde maatregelen. De uitvoeringsfase loopt tot voorjaar 2024. Daarnaast is er een raadsvoorstel in voorbereiding over de keuze om in horeca te investeren.

Men-, ruiter- en ATB-routes; en wandel- en fietspaden

Bij de inventarisatie van de men-, ruiter- en ATB-routes is gebleken dat uitbreidingen en verbindingen maken tussen de bestaande routes minder aantrekkelijk of geschikt zijn voor de doelgroepen omdat deze grotendeels over verharde wegen gaan. De focus is verlegd van aanleg van nieuwe routes en verbindingen naar het versterken en optimaliseren van bestaande verbindingen. Door de gelimiteerde beschikbaarheid van inzet en de omvang van deze acties, voortvloeiend uit de ontwikkelstrategie, zijn deze acties in 2023 op touw gezet, wat zorgt voor een doorloop naar 2024. Er wordt met recreatieschap Marrekrite gesproken om dit op projectbasis uit te voeren voor de regio.

3 Financieel verslag

Gedurende de looptijd van de Regio Deal wordt meer dan € 30 miljoen in de regio geïnvesteerd. Het Rijk investeert € 15 miljoen en de regio zet hier minimaal € 15 miljoen cofinanciering tegenover. De gemeente Opsterland heeft als regiokassier de rijksbijdrage ontvangen en deze doorverstrekt aan de andere regionale partners.

In onderstaande tabel is de financiële stand van zaken opgenomen van de financiën per 31 december 2023. Daarbij is ook splitsing tussen rijksbijdrage en regionale cofinanciering opgenomen.

	Verdeling Rijksbijdrage	Besteding rijksbijdrage	Besteding cofinanciering
Pijler 1: Vitale kernen	€ 5.750.000	€ 3.765.063	€ 6.178.326
Pijler 2: Veerkrachtig landschap	€ 5.900.000	€ 3.482.460	€ 5.067.577
Verbindende thema's	€ 2.900.000	€ 1.132.396	€ 537.089
Organisatie en proces	€ 450.000	€ 450.000	€ 217.454
Totaal	**€ 15.000.000**	**€ 8.829.919**	€ 12.000.446

Tabel 1 Financiële stand van zaken 31-12-2023

Voor overige tabellen over de financiën, zoals de doorverstrekte rijksbijdragen en compensabele BTW, wordt verwezen naar bijlage 2.

4 Governance en samenwerking

Governance

Gelijktijdig met het sluiten van de Regio Deal hebben de regionale partners een samenwerkingsovereenkomst gesloten voor de uitvoering van de Regio Deal. Hierin zijn voorafgaand aan de start van de uitvoering afspraken opgenomen over de wijze van samenwerken: de governance, de financiën en de verantwoording.

Het Regioteam en Regiobestuur zijn verantwoordelijk voor het bewaken van de samenhang en integraliteit in het Regio Deal-programma en het signaleren van koppelkansen. Het Regioteam en de coördinator hebben een belangrijke rol in het stimuleren en enthousiasmeren. De regioteamleden zijn de verbinders naar en ambassadeurs in de eigen organisaties.

Het Regiobestuur komt eens in de drie maanden samen. Het bestuur, met daarin afgevaardigden van elke partner, is eindverantwoordelijk voor de gang van zaken. De bestuurders zien de Regio Deal als een belangrijke katalysator voor de regionale samenwerking.

Het Regioteam komt om de week samen, waarbij afwisselend de overleggen fysiek en digitaal zijn. Binnen deze overleggen wordt niet alleen de voorgang van de verschillende projecten besproken, maar wordt ook kennis en informatie onderling uitgewisseld. Naast deze onderlinge kruisbestuiving vindt in deze overleggen met enige regelmaat een sessie plaats van aangehaakte partners zoals het Planbureau Fryslân (voorheen het Fries Sociaal Planbureau) en/of projectleiders van diverse projecten.

Regiodag

Jaarlijks wordt er een Regiodag georganiseerd vanuit de Regio Deal. Deze dag staat in het teken van de regio en regionale samenwerking. Zo ook dit jaar, in oktober kwamen collega's van alle partnerorganisaties samen in Donkerbroek voor een dag met een zeer gevarieerd programma. In de middag kwamen de bestuurders, programmamanagers, projectleiders, beleidsadviseurs enz. En in de avond sloten ook diverse Raads- en Statenleden aan. Door middel van diverse workshops en een plenaire sessie “Design Thinking” ontdekten we samen de “Kracht (en de uitdagingen) van Regionale samenwerking”.

Foto-impressie van de Regiodag

Roadshow

In 2023 is er een Roadshow langs de raden van de partners gegaan. In deze roadshow werden raadsleden geïnformeerd over de voortgang van de Regio Deal en was er gelegenheid om vragen te stellen. De Roadshow is zeer goed ontvangen door de raden.

Sinds 2021 is er een communicatieadviseur aan de Regio Deal verbonden. Zij houdt nauw contact met de communicatieadviseurs vanuit de verschillende partners. De partners zijn verantwoordelijk voor de projectcommunicatie. Vanuit de Regio Deal zelf wordt overkoepelend gecommuniceerd, met input vanuit de projecten. De communicatie richt zich zowel op bestuurders als de mienskip via de online kanalen, filmpjes en regionale media.

Regio en het Rijk

'Met de Regio Deal gaan Rijk en Regio een duurzaam partnerschap aan om de opgave die in de regio speelt gezamenlijk aan te pakken. Het ondertekenen van de Regio Deal is daarbij niet het eind, maar slechts het begin van de samenwerking.' Bron: Dealtekst.

Het Rijk ziet in de Regio Deal een nieuwe manier van samenwerken met de regio als gelijkwaardige partner. Zo gaven zij aan in eerdere gesprekken over de Regio Deal. Om te beginnen kiezen we voor een actieve inbreng in een aantal specifieke projecten van de expertise en meedenkkracht door verschillende departementen van het Rijk (BZK en LNV). We investeren zo in het opbouwen van netwerken, maar dit kost tijd. We beginnen met deze zoektocht bij de volgende drie projecten:

- Regionaal Leer- en Kenniscentrum Bodem.
- Water vasthouden: stuwen en duikers.
- Duurzaamheid: samen doen geeft energie.

Met de mienskip

De mienskip heeft een belangrijke rol in onze Regio Deal. Een groot deel van de projecten is een uitvloeisel van eerdere samenwerking of ideeën of behoeften uit de mienskip. De samenwerking met de mienskip vindt vooral plaats op projectniveau. De coronapandemie vroeg de afgelopen jaren om creativiteit van de partners om dit vorm te kunnen geven. Ondanks deze moeilijkheden in de beginperiode is de Regio Deal succesvol op gang gekomen en zitten we inmiddels in de afrondingsfase.

5 Monitoring en evaluatie

Regionale brede welvaartsscan

Het Planbureau Fryslân (PF), voorheen Fries Sociaal Planbureau, monitort de voortgang van de Regio Deal in Zuidoost Friesland. Jaarlijks wordt een regionale brede welvaartsscan gemaakt, die aansluit bij de publicatie van de Regionale Monitor Brede Welvaart door CBS. Elk jaar vindt een verdiepend onderzoek plaats, waarmee wordt aangesloten bij de pijlers en actielijnen van de Regio Deal Zuidoost Friesland. Daarnaast wordt de samenwerking tussen de partners meegenomen. Sinds 2020 is het contact tussen het PF, het programmateam en de begeleidingscommissie voor het PF versterkt. De begeleidingscommissie komt meerdere malen per jaar samen om het in 2020 vastgestelde plan van aanpak van het PF te bespreken en waar nodig bij te sturen. Aangezien het PF jaarlijks een onderzoek presenteert aan de Regio Deal Zuidoost Friesland wordt tijdens dit overleg de actuele stand van zaken besproken.

In het eerste jaar richtte het verdiepend onderzoek van het PF zich op de programmalijn vitale kernen. In dit kader is een analyse gedaan naar hoe inwoners in kernen van verschillende omvang de brede welvaart ervaren in Zuidoost Friesland. Uit dit onderzoek kwam naar voren dat de inwoners van Zuidoost Friesland de algemene leefbaarheid waarderen met een 7,9 gemiddeld. Het volledige onderzoek en alle bijbehorende uitkomsten vindt u hier.

In 2022 heeft het PF onderzoek gedaan naar de pijler Veerkrachtig Landschap. Dit onderzoek is uitgevoerd op basis van paneldata en interviews met betrokkenen. Uit het onderzoek kwam naar voren dat inwoners van Zuidoost Friesland het landschap waarderen en dat het landschap in de regio zeer gevarieerd is. Inwoners van de regio bezoeken de Friese natuur veelvuldig, waarbij ze bijvoorbeeld genieten van de rust of afspreken met vrienden en familie. Ze beoordelen het Friese landschap positief en voelen zich ermee verbonden. De grote uitdaging is om dat zo te houden. Het PF wijst op de uitdaging die er ligt om iedereen binnen de regio betrokken te houden en om alle neuzen dezelfde kant op te laten wijzen. Door samenwerken in en aan de Regio Deal kan deze bijdragen aan het gezamenlijke verhaal van de regio, aldus het PF. Het volledige onderzoek vindt u hier.

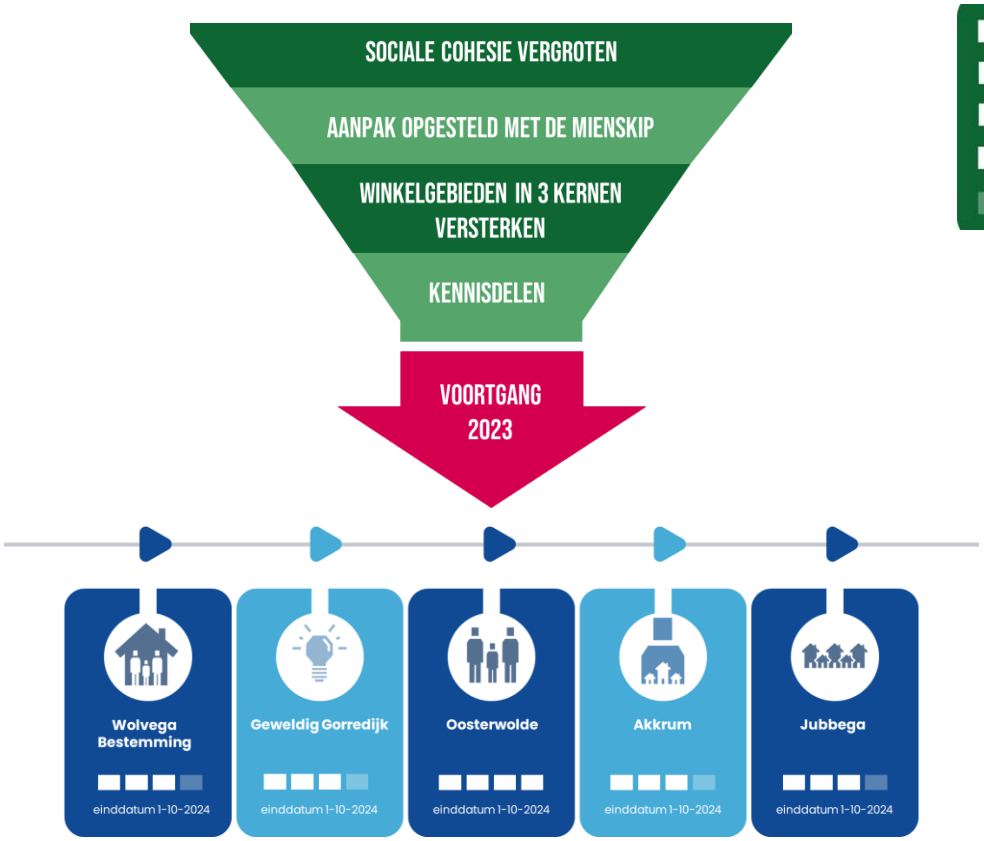
In 2023 stonden de verbindende thema's Recreatie & Toerisme en Duurzaamheid centraal, waarbij de nadruk lag op Regionale samenwerking. Voor deze lerende evaluatie is met name gekeken naar de toegevoegde van regionale samenwerking. Een belangrijke conclusie uit het onderzoek is dat Regionale samenwerking een middel is en geen doel op zich moet zijn. Daar waar regionale samenwerking de brede welvaart versterkt, is het een goed middel. Maar als het project niet vraagt om een regionale samenwerking, komt het het resultaat niet ten goede als deze samenwerking wel wordt ‘afgedwongen'. Het volledige onderzoek vindt u hier.

Evaluatie

Van 2020 tot 2024 voeren wij de Regio Deal Zuidoost Friesland uit. Gedurende deze periode zullen we tussentijds evalueren en bijsturen waar nodig. Op dit moment lopen de meeste projecten op schema en is de mienskip goed aangehaakt. Een aantal projecten hebben ondanks grote inspanningen toch vertraging opgelopen. Iedereen is echter gemotiveerd ook deze projecten tot een goed einde te brengen. Eind 2022 hebben de regioteamleden geëvalueerd op de huidige samenwerking en de uitkomsten hiervan zijn gepresenteerd aan het Regiobestuur. Het beeld is dat de samenwerking voorspoedig verloopt en dat er daarnaast ruimte is om in de tweede helft van deze Regio Deal de samenwerking te verstevigen. Doordat diverse projecten uitstel hebben gekregen, zal de eindevaluatie van deze Regio Deal niet in 2024, maar in 2025 worden gedaan.

Bijlage 1 Samenvatting voortgang projecten

Resultaten actielijn Sterke regionale kernen

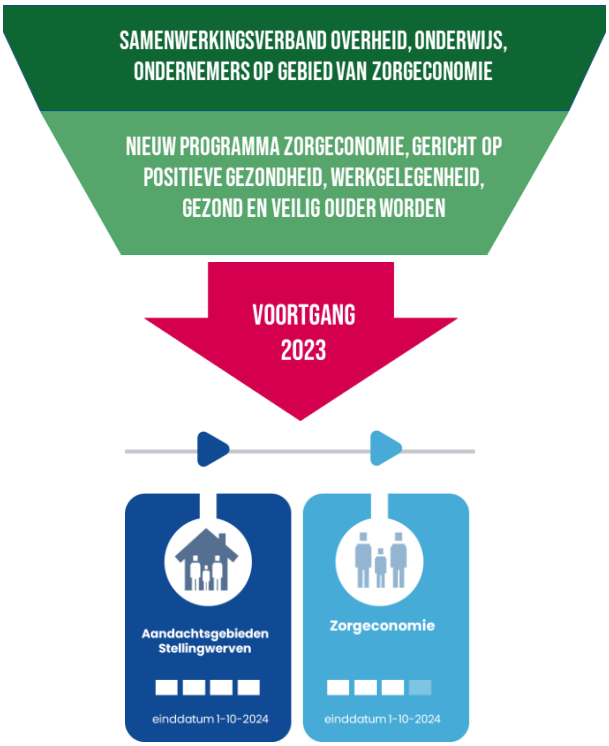
Resultaten actielijn levendige kleine(re) kernen

VITALE KERNEN

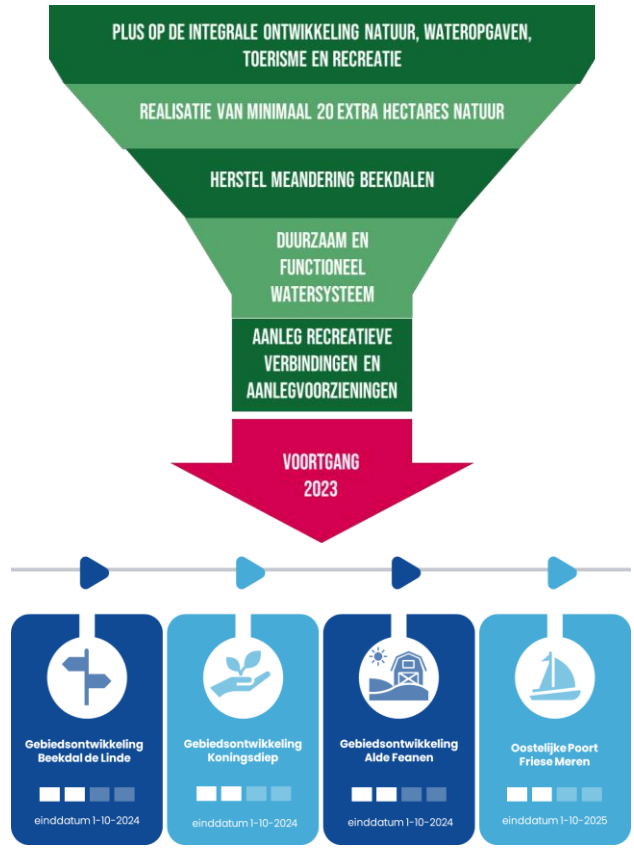
Resultaten actielijn Welzijn van onze inwoners

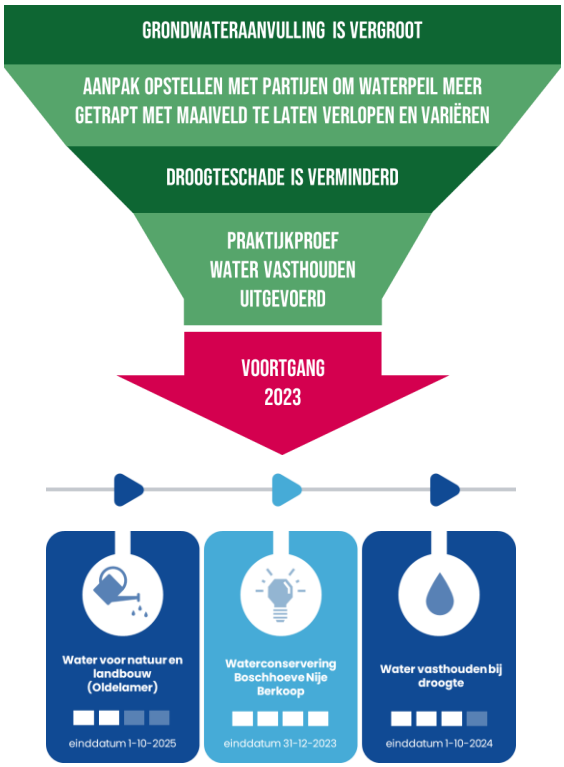
VITALE KERNEN

Resultaten actielijn Gebiedsontwikkeling beekdalen

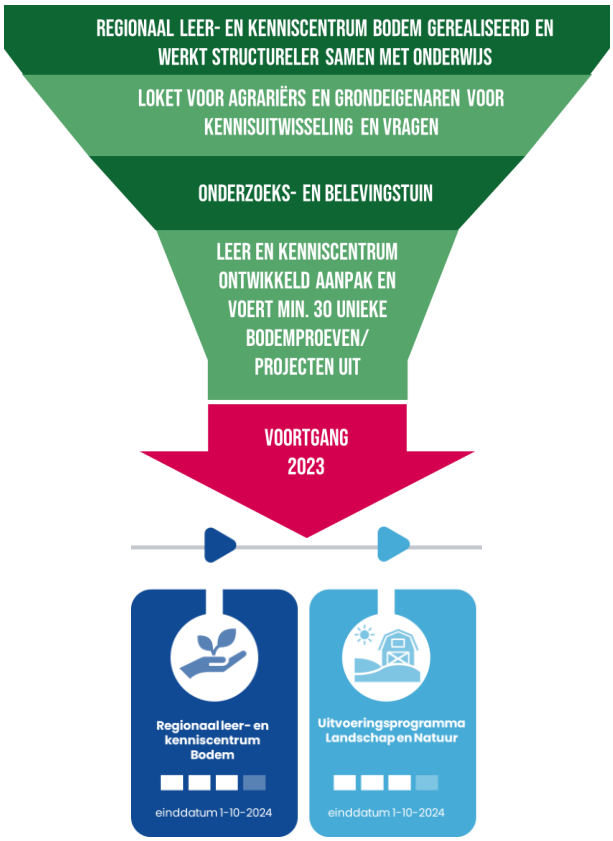

Resultaten actielijn Robuust watersysteem voor natuur en

VEERKRACHTIG LANDSCHAP

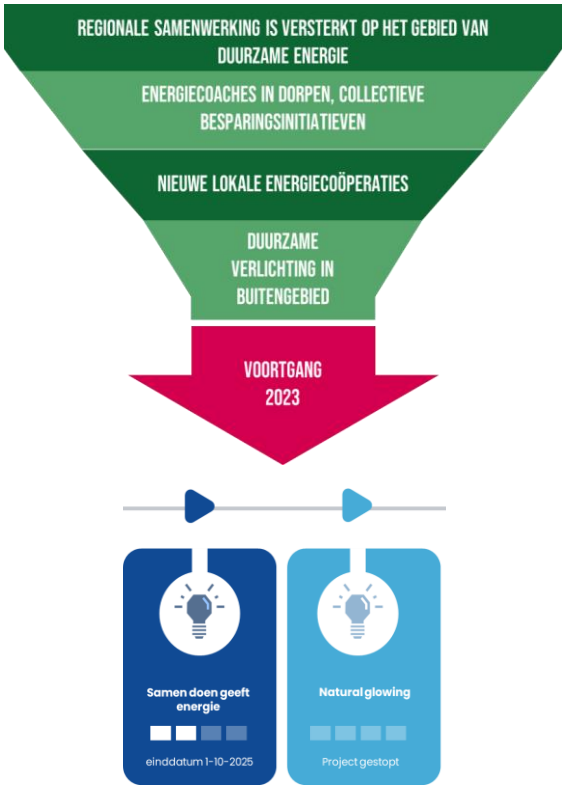
Resultaten actielijn Bodemgesteldheid, waterkwaliteit en biodiversiteit

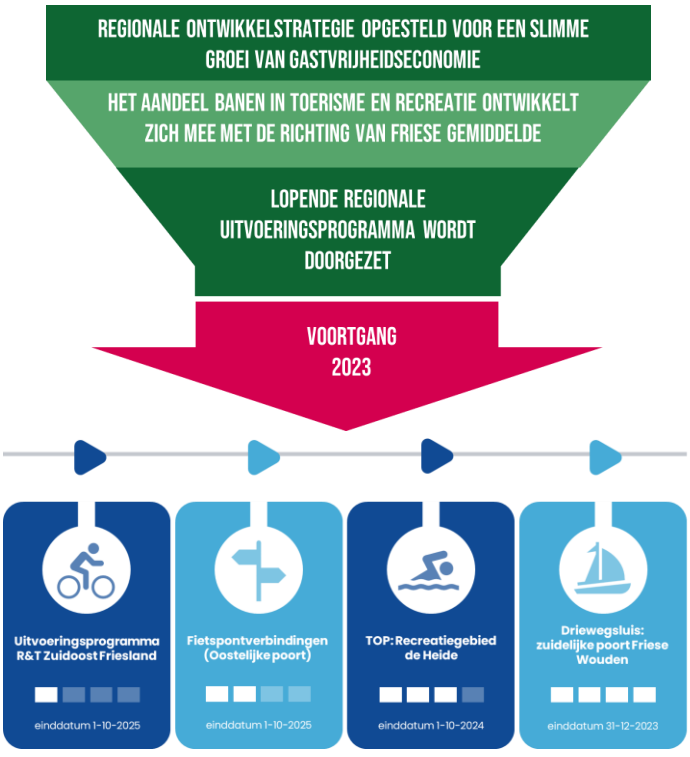
VEERKRACHTIG LANDSCHAP

Resultaten verbindend thema: Duurzame lokale energie

Resultaten verbindend thema: Het gastvrije andere Friesland

Bijlage 2 Specificatie financiën

Rijksbijdrage en doorverstrekking

De gemeente Opsterland is de regiokassier. Zij ontvangt de bijdrage van het Rijk en verstrekt deze door aan de andere regionale partners.

De rijksbijdrage bedraagt € 15.000.000 inclusief BTW, maar wordt uitgekeerd exclusief compensabele BTW. De partners kunnen deze BTW namelijk terugvragen via het BTW compensatiefonds. Per saldo ontvangt de regio dus € 15.000.000.

De regio heeft voorafgaand aan het sluiten van de deal in kaart gebracht wat de verwachte compensabele BTW-component zal zijn. Dit bedrag is in mindering gebracht op de eerste tranche van de rijksbijdrage.

In december 2021 is de tweede tranche van de Rijksbijdrage naar de regiokassier overgemaakt.

	Bedrag in euro's
Rijksbijdrage inclusief BTW	€ 15.000.000
Ingeschatte compensabele BTW	€ 944.448
Rijksbijdrage exclusief BTW	€ 14.055.552
Ontvangen rijksbijdrage tranche 1	€ 7.011.000
Ontvangen rijksbijdrage tranche 2	€ 7.045.000

Tabel 1 Verloop ontvangen rijksbijdrage en BTW

Doorverstrekte rijksbijdrage in 2020

De regiokassier heeft in 2020 € 7.011.000 ontvangen van het Rijk. In 2020 is €1.316.000 doorverstrekt naar de andere regionale partners.

Regionale partner	Project	Bedrag in euro's
Wetterskip Fryslân	Pilot Oranjewoud	€ 55.000
Gemeente Ooststellingwerf	Leer- en kenniscentrum bodem	€ 750.000
Gemeente Smallingerland	Fietspont-verbindingen OPFM	€ 511.000
Totaal doorverstrekt in 2020		**€ 1.316.000**
Nog te verstrekken per 01-01-2021		**€ 5.695.000**

Tabel 2 Doorverstrekte rijksbijdragen naar partners 2020

Doorverstrekte rijksbijdrage in 2021

De regiokassier heeft in 2021 €7.045.000 ontvangen van het rijk. In 2021 is €3.529.644 doorverstrekt naar de andere regionale partners.

Regionale partner	Project	Bedrag in euro's
Provincie Fryslân	Gebiedsontwikkeling Koningsdiep	€ 150.000
Gemeente Ooststellingwerf	Subsidie Regiodeal LKC Bodem	€ 750.000
Gemeente Ooststellingwerf	Uitvoeringsprogramma R&T ZO Friesland	€ 158.198
Wetterskip Fryslân	Water vasthouden bij droogte; regelbare stuwen en duikers	€ 220.000
Wetterskip Fryslân	Water voor natuur en landbouw (Oldelamer)	€ 500.000
Gemeente Opsterland	Natuur en Veerkrachting landschap	€ 50.000
Provincie Fryslân	Gebiedsontwikkeling Alde Feanen	€ 150.000
Provincie Fryslân	Uitbetaling GO Beekdal Linde	€ 500.000
Gemeente Smallingerland	Integrale gebiedsaanpak	€ 826.446
Gemeente Heerenveen	Regiofonds ZO Friesland 2021	€ 225.000
Totaal doorverstrekt in 2021		**€ 3.529.644**
Cumlatief doorverstrekt 2021		**€ 4.845.644**

Tabel 3 Doorverstrekte rijksbijdragen naar partners 2021

Doorverstrekte rijksbijdrage in 2022

In 2022 is €1.680.524 doorverstrekt naar de andere regionale partners.

Regionale partner	Project	Bedrag in euro's
Gemeente Heerenveen	Regiofonds ZOFriesland	€ 450.000
Provincie Fryslân	GO Koningsdiep	€ 350.000
Gemeente Ooststellingwerf	Winkelgebied Oosterwolde	€ 82.645
Gemeente Heerenveen	DOM	€ 106.600
Gemeente Ooststellingwerf	R&T ZO Friesland	€ 100.000
Gemeente Smallingerland	Project Duurzaamheid (Samen doen geeft energie)	€ 260.700
Gemeente Opsterland	Brink Bakkeveen	€ 330.579
Totaal doorverstrekt in 2022		**€ 1.680.524**
Cumlatief doorverstrekt 2022		**€ 6.526.168**
Nog te verstrekken per 01-01-2023		**€ 7.529.832**

Tabel 4 Doorverstrekte rijksbijdragen naar partners 2022

Doorverstrekte rijksbijdrage in 2023

In 2023 is €6.201.129 doorverstrekt naar de andere regionale partners.

Regionale partner	Project	Bedrag in euro's
Gemeente Weststellingwerf	Bestemming Wolvega	€ 930.579
Gemeente Weststellingwerf	Driewegsluis: zuidelijke poort Friese Wouden	€ 260.950
Gemeente Ooststellingwerf	Zorgeconomie	€ 371.736
Gemeente Heerenveen	Regiofonds	€ 225.000
Gemeente Heerenveen	Regiofonds	€ 100.000
Gemeente Heerenveen	Dorpshart Akkrum | Tjerkebleek Akkrum	€ 743.802
Gemeente Heerenveen	TOP: recreatiegebied De Heide	€ 200.000
Gemeente Heerenveen	Jubbega	€ 413.223
Gemeente Opsterland	Geweldig Gorredijk	€ 1.200.000
Gemeente Opsterland	Uitvoeringsprogramma landschap en natuur	€ 200.000
Gemeente Smallingerland	Samen Doen Geeft Energie	€ 439.300
Wetterskip Fryslân	Water vasthouden bij droogte	€ 775.000
Provincie Fryslân	Gebiedsontwikkeling Âlde Feanen	€ 128.306
Provincie Fryslân	Gebiedsontwikkeling Beekdal Linde	€ 213.233
Totaal doorverstrekt in 2023		**€ 6.201.129**
Cumlatief doorverstrekt 2023		**€ 12.727.297**
Nog te verstrekken per 01-01-2024		**€ 1.328.703**

Tabel 5 Doorverstrekte rijksbijdragen naar partners 2023

Toelichting op tabel 5

De nog te verstrekken rijksbijdrage voor de partners is € 900.296. De rest van dit bedrag is gereserveerd voor coördinatie Regio Deal (€ 277.959) en Planbureau Friesland (€ 150.000).